

Modely chování vlády,
ekonomická analýza byrokracie

VE
Doktorské studium 2004

Modely vlády

- Model despotické benevolentní vlády
- Model fiskální směny
- Model fiskálního transferu
- Model Leviatana

Bailey, S.J. Public Sector Economics. Palgrave, 2002. 7
kap. S.112-119

Despotická benevolentní vláda

Klasický přístup veřejné ekonomie:

- Vláda koná ve veřejném zájmu
- Hledá „first best“ alokaci zdrojů tím, že řeší selhání trhů
- Předpokladem je všemohoucnost a benevolence vlády – činí rozhodnutí v zájmu občana.
- Vláda „ví lépe...“

Model fiskální směny

- Vláda koná v soukromém zájmu – poskytuje specifické služby za občany „dobrovolně“ placené daňové platby
- Vláda je nástroj poskytování služeb – reaguje na poptávku po kolektivně (veřejně) poskytovaných statcích a službách ze strany občanů
- Role středního voliče, rovnost $MP_i=MB$

Model fiskálního transferu

- Daně zde nejsou výrazem více méně dobrovolného akceptování „ceny“, ale jsou vnímány jako vynucený transfer;
- Většinové hlasování umožňuje většině, aby od menšiny vymohla přes daně „transfer“...
- Nejde o „benevolentní vládu“. Ostatně „vláda“ vlastně neexistuje – jde o pasivní reakci na přání voličů..

Leviatan

- Vláda roste jako příšera – Leviatan, neboť je tvořena užitek maximalizujícími, sami sobě sloužícími politiky, byrokraty, profesními skupinami a ostatními zájmovými skupinami. Slouží sama sobě více než „veřejnosti“ a neexistují žádné účinné nástroje k omezení jejího růstu.

Tradiční model předpokládá,

- že dochází k rovnováze mezi touhou vlády utrácet a omezením daným neochotou občanů platit daně.
- Leviathanův model vychází z toho, že toto omezení nefunguje:
 - Mezi těmi, kdo hlasují pro výdaje a těmi, kdo platí daně, a mezi těmi, kdo využívají veřejné služby, je rozdíl;
 - Navíc převládá fiskální iluze, že za veřejně poskytované statky „zaplatí někdo jiný...“

Ekonomická analýza byrokracie

BROWN, C.V., JACKSON, P.M.: Public Sector Economics. Basil Blackwell, Oxford, 4th ed., 1991. kap. 7, s.193-203

- Úřad – nezisková organizace financovaná převážně paušální částkou (nikoliv prodejem své produkce).
- Weber a jeho pojetí byrokracie jako spolehlivého a výkonného vykonavatele
- Niskanen, W.A. – maximalizace velikosti rozpočtu, in *Bureaucracy and Representative Government*, Aldinge, Chicago, 1971.

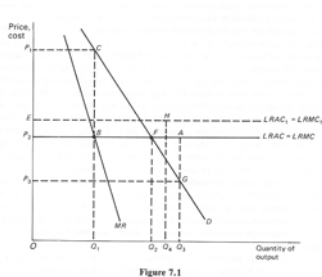
Niskanen 1

- Byrokrat ekonomickým subjektem jako každý jiný – maximalizuje (si) užitek
- $U = f(\text{plat, požitky, počet podřízených a jejich platy, reputace, status, velikost rozpočtu})$
 - *Pozor – Jacksonova námitka platná pro UK, ale nejenom zde...*
 - *Weigel: vysoký stupeň informační asymetrie je nepravděpodobný*

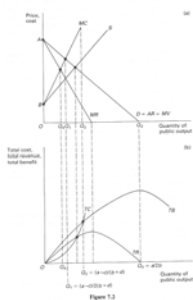
Niskanen 2 – srovnání monopolu, NGO a byrokracie

- Předpoklady:
 - Byrokracie není závislá svými příjmy na objemu produkce – pevný rozpočet poskytnutý „vyšší autoritou“
 - Všechny tři formy jsou konfrontovány se stejnou poptávkovou funkcí, stejnými cenami faktorů a tudíž i stejným dlouhodobým průměrným nákladům (LRAC), D reprezentuje tržní poptávku a také poptávku voliče mediána...
 - Existují konstantní výnosy z rozsahu, a proto $LRAC=LRMC$

Produkce monopolu, NGO, byrokracie

Základní vztahy v Niskanenově modelu

- MV – křivka mezního hodnocení voličem mediánem
- $TB = aQ - bQ^2$ $a > 0, b > 0$;
- $MV = d \cdot TB / dQ = a - 2bQ$
- $TC = cQ + dQ^2$ $c > 0, d > 0$
- $MC = d \cdot TC / dQ = c + 2dQ$
- Jde o případ bilaterálního monopolu, 1 výrobce, 1 kupující
- Byrok. max TC , „volič“ TB
- TC (rozpočet) nemůže překročit TB
- $cQ + dQ^2 = aQ - bQ^2$
- $Q_2 = (a-c) / (b+d)$ (když $TC=TB$)
- $Q_3 = a/2b$ (max. celk. užitek)
- $Q_1 = (a-c) / 2(b+d)$ (společensky optimální úroveň, $MV=MC$, polovina Q_2 !)
- Q_4 (privátní monopol)

Další teorie selhání vlády (byrokracie)

- Baumolova teorie „cost disease“ (patří mezi makroekonomické modely)
- Williamsonův model (užitek maximalizující model, podobně jako Niskanen) – *analogie jeho modelu pro firmu in Soukup, Mikroekonomická analýza, kap.7.2 (s.102-106)*
- Organizační modely (Atkinson Stiglitz)
- Neortodoxní modely a modely omezené racionality (Leibenstein, Simon – ten rovněž v Soukup, s.106-108)

A theory of undersupply

O.E. Williamson (The Economics of discretionary behaviour, Englewood Cliffs 1964)

Let a chief bureaucrat maximize utility with the two arguments output and prestige, prestige given by the number of employees under her supervision

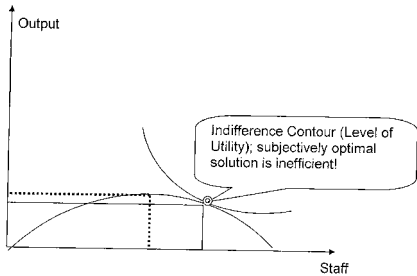
X: Output B: Budget
P: Staff p_p : wage-rate
NP: other resources p_{NP} : price for other resources
S: Index of prestige

The model
(1) $X=g(P, NP)$ production-function
(2) $S=f(X, P)$ prestige-function
(3) $B=p_p \cdot P + p_{NP} \cdot NP$ budgetary constraint

from (3) $NP = (B - p_p \cdot P) / p_{NP}$
substituting in (1)
 $X = g(P, (B - p_p \cdot P) / p_{NP})$

for the interpretation of results we turn to the figure below:

note that the chief bureaucrat could replace staff by „emoluments“

X-inefficiency (Leibenstein)

- Neefektivnost monopolních korporací způsobena v praxi:
 - Nespecifikovanou náplní práce
 - Vysokým cenami vstupů, dokonce vnitřní stínové ceny jsou silně nadsazené
 - Manažeři neznají produkční funkci
- Faktor „X“ zabraňuje max.Q
 - nízká produktivita, plýtvání, přezaměstnanost
 - Jde do factu o technickou neefektivnost...

Baumolův model

Brown-Jackson, s. 140-143

- Progresivní a neprogresivní sektory NH podle tempa růstu produktivity práce.
- Odvětví služeb mají omezenou možnost substituovat práci za kapitál
- Růst produktivity v privátu je následován růstem mezd, jednotkové náklady produkce zůstávají konstantní
- Aby se pracovní síla neodlévala do privátu, zvyšuje mzdy i veřejný sektor. Ale zde je růst produktivity nižší, tedy dochází zde k růstu jednotkových nákladů
- V dalším období se tedy náklady ušlé příležitosti produktu ve VS zvyšují

Formalizovaně:

- X_1 produkt „ne-progresivního“ VS ... je produkován pouze vstupem práce L_1 , která má konstantní úroveň produktivity

$$X_{1t} = a_1 L_{1t}$$

- V progresivním privátním sektoru produktivita práce roste exponenciálním poměrem r ; exponenciálně tedy roste output X_2

$$X_{2t} = (a_2 e^{rt}) L_{2t}$$

- Z předchozích rovnic dosadíme na

$$X_{1t} / (X_{1t} + X_{2t}) = a_1 L_{1t} / (a_1 L_{1t} + (a_2 e^{rt}) L_{2t})$$

- Podíl veřejné produkce na celkové.

- Předpokládejme, že hodinová mzda je stejná v obou sektorech a že roste s růstem produktivity v soukromém sektoru. Pak:

$$w_t = w_0 e^{rt}$$

- Odvodíme jednotkové náklady C_{1t} i C_{2t} .

$$C_{1t} = [(w_0 e^{rt}) L_{1t}] / a_1 L_{1t} = w_0 e^{rt} / a_1$$

$$C_{2t} = [(w_0 e^{rt}) L_{2t}] / (a_2 e^{rt}) L_{2t} = w_0 / a_2$$

Jednotkové náklady ve VS rostou rychleji...
